

a feltáráson dolgozó régészek és restaurátorok szoros szakmai együttműködésével történt. A kocsisír leletei, jelentőségüknél fogva, a Magyar Nemzeti Múzeum császárkori kocsigyűjteményét gazdagítják, a többi lelet a helyileg illetékes Balassa Bálint Múzeumba került.

Összefoglalóan elmondható, hogy a Sárísáp, Quadriburg III., több periódusú lelőhelyen 2012-ben zajlott ásatások egy földvár közelében, azzal egy időben fennálló bronzkori település, valamint egy 2–4. században folyamatosan használt császárkori temető jelenségeit és leleteit hozták napvilágra. A feltárás kiemelkedő jelentőségű leletének a kocsisírt tartjuk, amely régészeti ásatás során, bolygatatlanul került elő, így sok új megfigyeléssel gazdagította a császárkori kocsis temetkezésről rendelkezésünkre álló ismereteket. Ugyancsak jelentős eredményeket hozott a mauzóleum ismételt feltárása, különösen az épület történetére, alkalmazott építési technikáira vonatkozóan. Szembetűnő, hogy mindkét temetkezés a helyi, provinciális elithez kötődik. Természetesen ma még nem dönthető el, hogy volt-e bármiféle kapcsolat a kocsis eltemető őslakos arisztokrata család, és az évszázadokkal később, a mauzóleumot építtetők és abba temetkezők között. Az időben egymástól távolálló temetkezések nem feltétlenül egy családhoz, hanem inkább egy közeli, a 2. században már létező és a 4. században is lakott villagazdasághoz kötődtek, amelynek (cserélődő?) tulajdonosai több generáción keresztül ugyanabba a temetőbe temetkeztek. Ennek okát a dombtető természetföldrajzi adottságai, közülük is elsősorban a környezetétől elkülönülő, csodás körpanorámával rendelkező magaslata magyarázzák, amely kiválóan alkalmassá tette reprezentációs célú temetkezésekre.

A lelőhely jelentősége, a provinciális elithez tartozó, különböző korú temetkezések egymáshoz közeli jelenléte és az ezek által felvetett komplex problémák egyedülálló lehetőséget nyújtanak egy több intézményt összefogó, hosszú távú kutatási program számára. E program célja lehet az eltemetett kocsisoz tartozó halott sírjának azonosítása, a kocsisír és a mauzóleum által feltételezett, gazdag és előkelő családok lakóhelyének felkutatása és feltárása. A dombtető K-i részének szondázása a mauzóleum körül újabb késő római sírokat eredményezhet. Különösen fontos eredmények várhatók a temetőt körülvevő mikrorégió terepbejárásokra épülő szisztematikus kutatásától, amelyek további adatokat szolgáltatnak a vidék császárkori településhálózatáról.

Munkatársak: Bertók Gábor (PPKE BTK RT; BMMI), Gáti Csilla (BMMI), Buránszky Nóra (MNM NÖK), Langó Péter (MTA Régészeti Intézet) és Vágner Zsolt régészek. Lóki Róbert régésztechnikus. Bakonyi Eszter, Nagy Melinda (MNM), Bérczi Miklós (BBM), Czifrák László (Magyar Képzőművészeti Egyetem), Franta Dezső és Herceg Zsuzsa restaurátorok. Továbbá Solt Péter geológus (Magyar Földtani Intézet), Borosházi Tamás építész, Kiss Attila geodéta. A feltáráson a PPKE BTK Régészeti Tanszékének (Takáts Bendegúz, Nyilas Eszter, Kovács Viktória, Bojtár Erzsébet, Sellyei Bernadett, Nagy Anna, Horváth Eszter, Montskó Georgina, Balogh-Bodor Tekla, Jablonkai Dávid, Budai Dániel, Milbich Tamás, Pátkay Dávid, Léhner Zita, Kocsis Anita, Kölcze Bettina); a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékének (Gulyás Edina, Hirling Bea) és a Pécsi Tudományegyetem Régészeti Tanszékének (Nyíró Ádám Artúr, Szénágy Csaba) hallgatói vettek részt.

MAJOR BALÁZS – MRÁV ZSOLT – MERCZI MÓNIKA

206. Segesd határa (Somogy megye) Ró, Á

A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága (a Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum jogelődje) dolgozói 2012 június–júliusában és novemberében végezték a 68-as sz. főút átépítéséhez készített előzetes régészeti dokumentációhoz kapcsolódó terepbejárásokat. Az érintett területről 23 lelőhely volt ismert, ezek területét próbáltuk pontosítani, valamint a korábban bejáratlan területeken újabbakat keresni. A nyári hónapokban a közepesen magas és magas kukoricában, napraforgóban, illetve a szántott területeken, novemberben a korábban gabonával fedett és mostanra felszántott, illetve cukorrépával vagy még nem túl magas répével fedett területeken tudtunk terepbejárást végezni.

Több lelőhely területét sikerült pontosítanunk vagy módosítanunk, így Segesd határában a *Felső városi földek (KÖH 68983)* Árpád-kori telep, valamint a *Segesdi-Rinya mellék (KÖH 68985)* római kori telep esetében is.

Munkatársak: Németh Péter Gergely, Nyári Zsolt, Cserép Tamás.

MOLNÁR ISTVÁN

207. Seregélyes határa (Fejér megye) LT, A, Á, I

A Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága a 62-es út Seregélyest elkerülő szakaszának építése kapcsán a település határában az alábbi megelőző feltárásokat végezte.

Mészáros-tanya (KÖH 22310): 2012. szeptember 3. és október 15. között, összesen 9730 m² területet tártunk fel, és 65 jelenség került elő. Az ásatásvezető régész Hable Tibor volt.

A lelőhely egy kis dombon terül el, melyet É-ről a Dinyenyés–Kajtori-csatorna határol. A feltárás során 60 ismeretlen korú és 5 vaskori, LT C periódusba keltezhető jelenséget tártunk fel, nagyon kis mennyiségű leletanyaggal. A feltárást a csatorna másik partján, az Aba, Rác-völgyi-dűlő lelőhelyen (KÖH 37480) folytattuk.

Munkatársak: Savanyú Bálint és Pozsgai Helga régészek, Major Tibor, Kovács Dömötör és Varjaskéri Máté Balázs régésztechnikusok.

SAVANYÚ BÁLINT – POZSGAI HELGA

Réti-földek (KÖH 37486): A településtől D-re, a Sárosd-Seregélyesi vízfolyás jobb partján található lelőhelyen, 2012. október és december között, 42 471 m²-en végeztünk megelőző feltárást. A lelőhelyet a Sárosdra vezető 6228 j. út vágja ketté; az úttól K-re eső részt I. felszínnek, a Ny-ra esőt II. felszínnek neveztük el. Az I. felszínen La Tène kori és Árpád-kori telepmaradvány, valamint avar kori temetőrészlet került elő, míg a II. felszínen az Árpád-kori telep folytatódott.

Az I. felszínen a La Tène időszakra legalább 13 objektum (árkok, gödrök, földbemélyített épületek maradványai) keltezhető.

A 139 sírt számláló avar kori temetőrészlet feltárásával kirajzolódott a temető K-i, Ny-i és D-i széle, míg az É-i széle a feltáratlan területen húzódó dombháton feltételezhető. A – főleg ÉNy–DK tájolású – sírokat kevés kivételtől eltekintve megbolygatták, 28 sírakra pedig teljesen üres volt. Egy esetben került elő kettőstemetkezés (97. sír). Igen nagyszámú sírba mellékeltek – általában a lábfej környékére – korongolatlan vagy korongolt kerámiát (sárga kerámia, kézi korongon

készült kerámiák). Hasonlóan gyakori mellékletként szolgáltak a vaskések. A női sírok leletei között rejtettek páncéllamellák (35., 84. sír), számos orsókarika, orsógomb, egy hengerpalástos lengőcsüngőjű fülbevaló, gyöngy nyakláncok (sárga és fekete köles-, dinnyemag alakú, valamint lapított gömb alakú üvegyöngyökkel) és egy díszített csont tűtartó. A férfiak sírjaiból több esetben övtartozékok (bronz és ezüst lemezes és préselt veretek, észak-itáliai–kelet-alpi övgarnitúra, egy öntött indás kisszíjvég) láttak napvilágot. A temetőben ritka fegyvermellékletek kapcsán mindössze egy íj markolata és karjait borító csont merevítőlemezek, egy tegezre utaló mintás csontlemez-töredék, egy háromélű nyílhegy (előbbiekből a 3. sírból), valamint egy T-alakú bárd (30. sír) említhető, bár utóbbi fegyver funkciója bizonytalan. A temetőrészletet a 7. század első felétől a 8. századba nyúlóan használták.

Az I. és II. felszínen legnagyobb számban Árpád-kori objektumokat tártunk fel. A településrészletet szerkezete alapján a nagyobb kiterjedésű, szabályos elrendezésű falvak közé sorolhatjuk. A telepobjektumok az Árpád-korban tipikusnak mondható árkokkal tagolt, földbe mélyített épületekből, a hozzájuk tartozó vermekből, külső kemencékből álltak. A kerítőárkok rendszerint téglalap alakú területeket zártak közre. Érdekes, hogy az említett avar temetőt teljesen körbevétték ezen objektumok. Épületek, árkok nem bolygatták a sírokat. A település feltehetően minden irányban tovább folytatódik, teljes kiterjedése nem ismert, feltehetően a mai Seregélyes alá is benyúlik.

A legtöbb épület rendelkezett kemencével, melyek rendszerint túlnyúltak azok alapterületein. A kemencék szájának közel fele kővel volt kirakva. Számos esetben lehetett oszlophelyet azonosítani, melyek alapján ágasfás-szelemenés szerkezetre következtethetünk. Egyetlen, ún. nyeles házat is sikerült azonosítani (SE 2.050) a területen.

A telepobjektumok közül kiemelendő 2 edényégető kemence, melyekből az egyik (SE 2.507) szinte teljes épségben került feltárára. Munkagödre lépcsőzetes kialakítású, ÉNy-ről kapcsolódott hozzá az egyoszlatú, kerek, enyhén méhkas alakú tüzelőtér. A tüzelőtér és az égetőtér között teljes épségben maradt meg az agyagrostély. A vörösré égett, kb. 35 cm vastag, 82 cm átmérőjű rostély 6 kerek szelelőnyílással volt ellátva. Boltozatának csupán indítása maradt meg.

A leletanyag zömét a kerámia teszi ki, melynél figyelemre méltó a nagyobb mennyiségű bogrács-töredék. A kerámiaanyag az Árpád-korban általános formai jegyeket hordozza. Ezek alapján a 11–13. századra keltezhetjük. Az oklevelek tanúsága szerint Seregélyes az Árpád-kor második harmadában már biztosan lakott volt, első fennmaradt említése 1258-ból származik. A feltárt részlet elhelyezkedése és nagysága alapján elképzelhető, hogy az egykori Seregélyessel feleltethető meg.

Feltárásvezető: Prander Péter. Munkatársak: Dávid Áron, Gere Natália, Gruming Dia, Kiss László, Kondé Zsófia, Ködmön László, Nagy Márton, Pokrovenszki Krisztián, Pásztor Eszter, Pozsgai Helga, Szok Péter, Szücsi Frigyes.

SZÜCSI FRIGYES – POKROVENSZKI KRISZTIÁN

208. Simontornya, Szent István király utca (KÖH 84075)

(Tolna megye) Tő?, Kú

A település fő utcája, a Szent István király utca nyomvonalán, 2012. október és november folyamán, csapadékvíz-elvezető csatornát fektettek. Az átlagosan 2 m mély árokban a Mátyás

király utcától a plébániáig három helyen is kerültek elő alapfalcsontok, amelyeket agyagba rakott téglatöredékekből készítették, valószínűleg a török korban. Említésre méltó lelet egy gótikus ablakbéllet rétegekőve is. A közműárok oldalában vastag, török kori pusztulási rétegek jelentkeztek.

A ferences kolostor sarkától a Várkert utca torkolatáig fából készített út maradványai láttak napvilágot. A négyzetes gerendákból, több rétegben egymásra rakott, valószínűleg többször megújított útalapozást deszkák burkolták, amelyeket facsapokkal rögzítettek a gerendákhoz. Az út fölötti rétegből előkerült, 18. századi leletek közül egy patkó, és egy kocsikerék töredéke érdemel említést. Hasonló szerkezetű utakat eddig Győrben és Sopronban találtak, ahol a hódoltság idején létesítették, és még a 18. században is használták őket.⁵¹ Kiss István helytörténeti monográfiája a fő utca nyomvonalán, két helyen is említi tölgyfagerendák és padlódeszkák előkerülését a múltban, illetve számos adatot idéz a folyószabályozás előtti időből a hidak javításáról, a szükséges gerendák beszerzéséről.⁵² Ezek a hidnak nevezett építmények lényegében a vizenyős területeken keresztülvezető, gerendaalapozású, deszkaburkolatú útszakaszok voltak.

K. NÉMETH ANDRÁS – CZÖVEK ATTILA

Solymár, Vár (MRT 7. k. 25 / 6. lh., KÖH 11417) (Pest megye) Ő, Kk, Kú

A részletes tanulmányt lásd: Feld István: Régészeti kutatások a solymári várban, 2001–2013. In: Kvassay Judit szerk.: Régészeti kutatások Magyarországon 2011–2014. Budapest 2016, 292–315.

209. Somogyvár, Erdészet, Kaposvári út 2. (KÖH 51187)

(Somogy megye) Á, Kk

2012. április 20-án bejelentés érkezett a somogyvári jegyzőtől, hogy a polgármesteri hivatal udvarának egy része régészeti lelőhely, és ott valamikor temető volt. A területen rókák laknak, és az egyik kotorek körül a helyi vadász, feltehetően embercsontokat gyűjtött össze. 2012. május 18-án kimentünk a helyszínre, ahol a jegyző egy dobozban átadott számunkra emberi csontokat, majd megmutatta azt a helyet, ahol a csontok előkerültek. Megállapítottuk, hogy a hely, ahol a csontokat találták, korábban az erdészet épületéhez (ún. Dobogó-rész) tartozott, ahonnan már 1973-ban is kerültek elő Ny–K-i tájolású csontvázak, és ahol Magyar Kálmán 1979–80-ban egy Árpád-kori/késő középkori templom maradványait, valamint ugyanilyen korú sírokat tárt fel. A feltárás nyomai még manapság is láthatóak, egy Ny–K-i irányú kutatóárok tanúskodik róla, amit azóta sem temettek vissza. A terület erősen gázos állapotban van, nincs használatban. A templom környékét, és a rókaodúkat körbejártuk, de további leleteket nem találtunk.

HONTI SZILVIA – VARGA MÁTÉ

51 Gömöri János: Faburkolatú utak maradványai Sopronban és Győrött. *Arrabona* 17 (1975) 91–107.

52 Kiss István: Simontornya krónikája. *Simontornya* 1938, 314–318.; 20–22. jegyzet.